

המאסף

הרש אב תקמט

קנה *

על חורבן בית ה' ועל שממות הארץ הקרושה

אשר חבר המשוור הנדול חרב

ר' יהודה הלוי

נ"ע

ולגורל יציה העתוקה ללשון אשכנז

החכם הכולל המפואר

רבנו משה בן מנחם

מ"ב

*) הקנה המפואר הואת בלדוף העתקה הנחמדת לשון אשכנז / כנר הדפים
החורבן המדקדק הנדול מו"ה שלמה מרובנא רבתי נר"ו בקונטרס עליוס
לתרופה אשר הוציא לאור בשנת תקל"ח לפ"ק / ומה לזקן דבריו שם באמרו /
שאין ערוך להקנה הזאת בכל המון השירים והקנות אשר חוברו אחר חקירת
חזון ונביא / וגם ליופי העתקה בל"א / אשר נעבור זה חמדו אליה חכמי
האומות והדפיסוה בכתנם / ויתחברו איש אל רעהו על מחשבות מחברה בל"ק
אשר המה עמוקים מאוד / והפעננו גם במועט לשון המעתיק ז"ל * ואף גם
זאת עשה מו"ה השד בל"א לתקן את המעות והקלקולים אשר נפלו במספרי היסודות
ההמוניות ע"י מדפיסים שאינם בקיאים בכלל חקלי השירים * ועשה בראותך
שכבר נתמנע מספר הקונטרס הבל"א / והוא הולך בכל יום הלך וחבור /
אחריו להדפיס עוד פעם שני אחים העושים והנעימים האלה גם יחד / ולאכפס
בספרינו זה המאסף למחנה העברים / למען יהיו פה לתשמית לבני בית השוקדים
על דלתות החליה / ולהראותם איך המר ימיר אותה איש מבין ומדע / ויריד
אותה חקלי אל בל"א חקלי דיוף ריחם * דבריו המאספים :

כא א זי 1

(ש כ ב)

צִיּוֹן הֲרֵא תִשְׁאַלִי לְשָׁלוֹם אֲסִירֶיךָ
הֲדָשִׁי שְׁלוֹמְךָ וְהֵם יִהְיֶה עַד־רִיךְ
מִיָּם וּמִזֶּרֶחַ וּמִצָּפוֹן וְהִי־מִן שְׁלוֹם
רְחוֹק וְקֶרֶב שְׂאֵי מִכָּל־עֲבָרֶיךָ
וּשְׁלוֹם אֲסִיר תִּקְוָה נָתַן דָּמ־עֵיו כְּטַל
חֶרְמוֹן וּנְכֶסֶף לְרֹד־תָּם עַל־הַר־רִיךְ
לִבְבוֹת עֲנוּתֶךָ אֲנִי תָנִים וְעַת אֶחְלֹם
שִׁיבַת יְשׁוּבֹתֶךָ אֲנִי כְּנוֹר לְשִׁי־רִיךְ
לְבִי לְבֵית אֵל וּלְפָנַי אֵל מְאֹד יִהְיֶה
וּלְמַחֲנֵי־יָם וְכָל נִגְעֵי טְהוֹרֶיךָ
שֵׁם ה־שְׂכִינָה שְׁכֹנָה לָךְ וְהִיו־צִרְךָ
פָּרַח לְמוֹל שֶׁ־עָרִי שֶׁחֵק שֶׁ־עֲרִיךְ
הִנֵּה כְּבוֹד אֵל לְבַד הָיָה מְאֹדֶךָ וְאִין
סֶהַר וְשִׁמְשׁ וְכוֹ־כָבִים מְאֹדֶיךָ
אֶבְחַר לְנֶפֶשִׁי לְה־שִׁתְּפָךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר
רוּחַ אֱלֹהִים שְׁפֹכָה עַל־בְּחִירֶיךָ
אֵת בֵּית מְלוּכָה וְאֵת בֶּסֶא כְּבוֹד אֵל וְאֵיךְ
יִשְׁבוּ

המחבר חזר הקנה הזאת על חסבל שתי תמונות ויתד ותנועה ויתד ושתי
תמונות ויתד ותנועה ויתד גדלת וכן כבונר , רק בסוף הסוגר שם
מקום היחד האחרון תנועה וכן עשה בסוף הדלת של הבית הראשון . גם שנה
כמה ש"אין נחם שעשש נעים וכן להיפך . אך בזה כבר הרשו את ענמס
כל המשוררים הקדמונים במזאל בספריהם . וראיתי לזקק נקודותיהם וכל
פופי הנחם נקדתי הרי"ג נקמן כדון ס"פ .

מחר"ער

פֿרגיסט דוא , ציון ! דער דיינן , דיא שקלאפֿיש און
פֿעסלן יעצט שמואסלן ?
דעם איברעסעס יענר אונשולרונגן הערדי , דיא פֿארמאלס
אין דיינן רוהיגן טהעלרן גוויידט ?
גומשט דא דען פֿירן ניכט און , מייט וועלכס זיא דיך פֿאן
אללן זייטן בנריסן , דאחיין זיא איהר טרייבר צרשטרייעט ?
דען גרום איינס אין פֿעסלן נאך האפֿענדן שקלאפֿן ?
דעם וויממרגד דיא צעהרן וויא טראפֿען דעם נעפֿטליכן
טהוועס אויף הרמון העראב ראללן ?
צופֿירן קעגנטי זיין טהרענבאד גור דייני פֿרלאסני הוגל
בפֿייכטן ?

(א ! זייני האפֿנונג זינקט נאך ניכט ;)

יעצט דא איך דיינ עלענד בווייני , גלייכ איך דער נעפֿטליכן
אוייל ;

אונד ווען מיר פֿאן דיינר ערלעונג גטריימט , זייד מיי
פֿראהם גמיהט דיא הארץ דיינר פֿריידיגן דאנקלירר .

בית אל ! א דיו ערריגונג ברעכט מיר דאס הערץ !
דיין הייליגטהום ! דייני אונענטווייגטן האללן !

ווא דיא מאיעסטעט גאטס זיך זיכטבארליך צייגט ;
ווא דעם היממלס אצורני טהארי זיך גיאמאלס פֿרשלאסן ;
ווא דער גלאנין דער פֿרעהרליכטן גאטטהייט לייכטטיי
אונד זאגני , מאגד אונד גשטייני פֿרוגקלטי .

א קעגנטי איך מיינ באנגס הערץ דא אויסניסן ,
ווא גאטס גייסט זיך איינסט אויף ישראלס יונגלויגני
ערגאס !

זעלוגר ארט ! דער , אירדישן טהראן צוהייליג , דעם טהראני
דער העררליכקייט גאטס גור איינגווייגט וואר

אך

(שֹׁכֵר)

אֵךְ יַעֲצֵט הָאֵבֶן פֶּרוּעַנִי קִנְעָמִי דִּינִי דִּינִי לִגְטֹהוּם

עֲנִטוּוִיחֵט -

אָ קִנְעָמִי מִיִּינִי זַעֲעֲלִי אֵין טְרוּרִיגֶר שְׂטִילִי דֶּא אִינְזֵאם

הַעֲרוֹמְשׁוּעֶרְמִן , ווא גאטט זיך דִּינִי זַעֲהֶעֶרן אַפֿפֿנבאַרט !

ווערי אֵיך מִיט שְׁנַעֲלֵלן פֿיטִיגִין פֶּרוּעֶהן ! וויא ווייט וואלִטִי

אֵיך אֵין דיא אִירִי הָרוֹם שׁוּוִיפֿן ,

אונד מִיין פֿאַן יאַמִּמֶר צַרְקִירשְׁטס הַעֲרֵץ דאַרט צווישן דֶּען

טְרִימֶרִין דִּינֶר פֿאַלעסְטִי הָרוֹם טֵראַגן !

דאַרט ווירִדי אֵיך מִיט מִינִיגס אַנְזִיכְטִי אויף דִּינִי עֲרִדי

דאַהִין זִיגֶקן ,

מִיך פֶּעסֶט אַן דִּינִי שְׂטִינִי אַנְשְׁלִיכִין , אונד דִּינִי שְׂטִיב נאָך

בִּרִינְסִיג זַעגֶנן .

קִענְנִי אֵיך מִיך דֶּאן אַוּיף דֶּען גֶרעברן מִינֶר פֶּרוּעַזֶטן

עֲלִטֶרן אויפֿרִיכְטן ,

הִיר חֶבֶרֶן , דאס הַעֲרִיכְטִי דַעֲר גֶרעבר , פֶּרְצוּוִיפֿלונְסֶפֿאַלִל

אַנְשְׂטוּיגן ;

דאַרט יַעֲנִי גִבִּירִי עֲרַבִּלִיקֶקן , דיא דיא גֶרעסְטן לִיכְטֶר דַעֲר

עֲרִדי , דִּינִי לַעֲהֶרֶר , בֶּרַעֲקֶקן :

אַ זא זַעג אֵיך דיא לִפֿטֶט דִּינִיגס לֶאנְדֶס דַעס עֲטַהֲעֶר פֿאַר ,

דֶּען דיא גִיטֶטֶר אַטְהֶמן ;

דִּינִי שְׂטִיב ווערי מִיר הַעֲרִרִיכֶר אַלֶס אַלִי גוּוִירִצִי , אונד

דִּינִי פֿלִיסֶסי זִיכֶר אַלֶס שְׂטֶרעמִי פֿאַן הַאנִיג .

מִיט וועלכֶּר וואלֶוסט ווירִדי אֵיך נאַקֶקֶר אונד עֲנִטֶשְׂטֶעֲלִלִט

יַעֲנֶן עֲרֵן גֶרונד בּוֹזֶפֿן , ווא דִּינִי פֿאַלעסְטִי גֶפֿראַנְט !

ווא דיא עֲרִדי זיך אויפֿטַהאַט , דיא לאַדי דַעס בּונְדֶס אונד

דִּינִי אַלֶלֶרֶהִילִיגֶסטס

אַין דונְקֶלס שְׂאָאֶסי אויפֿצוגַעֲהֶמן , דאש זיא קִיין רִפֿלֶאזֶר

עֲנִטֶהִילִיגִי .

דאַרט

יֵשְׁבוּ עַבְדִּים עָלַי בְּסֹאוֹת גְּבִירֶיךָ
 מִי יִתְּנֵנִי כִשּׁוֹ-טֹט בְּ-מִקְוֵ-מוֹת אֲשֶׁר
 נָגְלוּ אֱלֹהִים לְחַו־יָּדְךָ וְצִי־רֶיךָ
 מִי יַעֲשֶׂה לִי כֶגֶפִים וְאֶר־חֵיק גְּדוֹד
 אֲנִיד לְבַת־רִי לְבִי־בִי בֵין בְּת־רֶיךָ
 אֶפְּלֹל לְאֶפִי עָלִי אֶרְצֶךָ וְאֶר־צֶה אֶב־
 נֶיךָ מֵאֵד וְיִאֲחֹזֶנּוּ אֶרֶת־עַפְרֶיךָ
 אֶף כִּי בְעַמְדִּי עָלִי קִבְרוֹת אֲבוֹתִי וְאֶש־
 תוֹמִם עָלִי חֲבֵרוֹן מִבְּחַר קִבְרֶיךָ
 הֵר הָעַבְדִּים וְהֵר הַהָר אֲשֶׁר שָׁם שְׁנֵי
 אוֹרִים גְּדוֹלִים מֵאוֹרֶיךָ וּמוֹרֶיךָ
 חַי נְשִׁ-מוֹת אוֹיֵר אֶרְצֶךָ וּמִמֶּר־דְּרוֹר
 אֲבָקֶת עַפְרֶךָ וְנוֹפֶת צוּף נֶה־רֶיךָ
 יִנָּעַם לִנְפְשִׁי הַלֹּךְ עָרוֹם וִי־חַף עָלִי
 חֲרָבוֹת שְׂמֶמָה אֲשֶׁר הָיָה רִבִּי־רֶיךָ
 בְּמִקּוֹם אֶרֶץ־נָדָה אֲשֶׁר נִגְנֹו וּבְמִקּוֹם בְּרוֹי
 בֵּיךָ אֲשֶׁר שָׁ-כְנוּ חֲדָרֵי חֲד־רֶיךָ
 אֲנֹו

אוֹיֵר אֶרְצֶךָ , השתמש במלת אוֹיֵר שאיננה משרשי לה"ק כי לא נמנעו המשוררים
 מלהשתמש גם בקצת שרשי לשון החשבה והתלמוד בשיריהם ,
 גם בבקשה הנחמדת אשר חזר המחבר הזה ליום ככורים המתחלף ה' נגדך כל
 סאוֹתִי , השתמש במלות בעל כרחי שהם לשון נחמד . ונחמד פהם אחת בתרגום
 לקחתני בחיָה (ש"א ב') חרנם יונקן בן עזיאל ישבון מנן בעל כורחך .
 מוהר"שד .

אָנוּ וְאִשְׁלִיךְ פֶּאֶר נֹזֵר וְאֶקֹּב זִמּוֹן
חֲלָל בְּאֶרֶץ טַמְאָה אֶת־נוֹזְרִיךְ
אִיךְ יִעָרֵב לִי אָכֹל וּשְׁתוֹת בַּעַת אֶחָוָה
כִּי יִסְחָבוּ הַכָּלָכִים אֶת־כַּפֵּי־רִיךְ
אִיךְ מֵאֹר יוֹם יְהִי מְתוּק לְעֵי־נִי בַּעֲוָה
אַרְאֶה בְּפִי עוֹדֵה־כִּים בְּגִרִי בְש־רִיךְ
כּוֹס הַיְּגוּגִים לֹאֵט הִרְפִּי מַעַט פִּי בְּכֵר
מִלֵּאֹ כֶסֶד־לִי וְנִפְשִׁי מִמְרוֹד־רִיךְ
עַת אֶזְכְּרָה אֶחְלֶה אִשְׁתָּה חֲמֹרְךְ וְאֹד־
כּוֹר אֶחְלִי־כָה וְאִמְצָה אֶת־שִׁמְרִיךְ
צִיּוֹן כְּלִי־לֵת יְפִי אֶחְבֶּה וְחֵן עוֹד־רִי
לְמֵאֹד וּבְךָ נִקְדְּשׁוּ נַפְשׁוֹת חֲבִי־רִיךְ
הֵם הַשִּׁמְחִים לִשְׁלֹתְךָ וְהַכּוֹזֵבִים
עַל שׁוֹמְמוֹתֶךָ וּבּוֹכִים עַל־שִׁבְרִיךְ
מְבוֹרָה שְׂבִי שׁוֹאֲפִים נִגְדֶּךָ וּמִשְׁתַּחֲוִים
אִישׁ מִמְקוֹמוֹ אֵלַי נֹכַח שְׁעֵרִיךְ
עֲדֵרִי חֲמוּנָה אֲשֶׁר גָּלוּ וְנִתְּבְּזוּ
מִזֶּה

כלילת יפי , ים בקנה הזאת קצת זרים ע"פ הדקדוק אשר שנה מחברה
כנונה בעבור המשקל כמו כלילת יפי הראוי יופי / ואולי כונתו
למחכה אל מלת אהבה לומר יפי של אהבה / אמנם איננה מליזה נאותה *
מהר"שד

עודי המונך עד תמריך * הנה לא הניח הלב המתרנס שני הכתוב האלה
בתלמודו / ואמר מהרש"ה הטעם / כי המקוץ דלג כס מניין
לענין / החליל לדמות בני ישראל לעדר הנאן , ואח"כ אמר המחזיקים בשולך /
ע"כ

דאָרט וואָללט' איך דען שמוק מיינס הויפטס אויף דיינן
גרעברן הינשטרייען ,

אונד יעדו פֿרוינשוונג דאמיט איך דען טאג דיינר ענטווייחונג
בעלידי , ווערי מיר פֿרצווייפלטן איין ווילדס פֿרגניגן —
נור איין ווילדס פֿרגניגן קאן איך פֿרצווייפלט נאך פֿיהלן ;
זאנסט יעדו לוסט איזט מיר שנעדי ,

זא לאנג איך לעוון פֿאן הונדן , דייני פֿירשטן פֿאן שקלאפֿן
צרפֿליישן זעהי .

איך שייא דאס טאנסליצט , דאס מיר שייסליצי בילדך צייגט ;
דאס מיך ראבן ערבליקקן לעסט , דיא דיינר הייליגן לייב
נאמי און דען לעפטן הרומצערן . —

דער דוא דען קעלך דער לייזן מישעסט , האלט איין !
שאן איזט אללס פֿאלל פֿאן דיינס ביטערן טראנקי .
נור אייני קלייני ערהאלונג ! איך ווילל אללן מיינן יאמער
ערשט נאך איינמאל פֿיהלן ;

איך ווילל אן אהלה , איך וויל אן אהליבה גדענקן ; —
דאן גייס אויך דען רעסט נאך איבר מיך אויס !

ערמונטרי דיך , קראני דר שעהייט ! ערוואצי , ציון !
גדענקי דער ליבי , גדענקי דער הולד , דיא דיא הערצן
דיינר גשפילונגן מיט מעכטיגס רייצי גלאקט .

זיא זינר עס , דיא דיינ וואהל ענטציקט ;

זיא זינר עס , דיא דייני פֿרויסטונג בטריבט , דיא איבר
דיין עלענד אין טהרעגן צרפֿליסן .

נאך אויס דער גפֿאנגנשאפט פֿינסטערן קלופֿט זעהנט זיך
איהר הערין נאך דיר היין ;

אונד ווען זיא פֿאר גאטט דיא קניא אנדעכטיג ביינן , זיא
גייגט זיך איהר הויפט נאך דיינן טהארן צו .

[זיא , דייני צאהלרייכן העערדן , פֿאן דיינן אנהעהן אויף
דיא אומלעגנדן היגל גשייכט ,

איין

(ש כ ח)

אין דיא טיפסטן טהעלד צרשטרייעט , אך ! ווא האבן דייני
הירדן נאך ניכט פרנעסן ;

שטרעבן אימער נאך אונערמיידט דייני גרענצן צו בטרעטן ;
שטאפטן נאך אונאויפֿהערליך נאך דען שטאטן דיינער עהר־
ווירדיגן פאלמן . [

(אָ דריימאל זעליגי בורג !)

קאן שנער אונד פתרוס מיט איהרר שטארקן גרעסן דוי
בייאקאממן ?

זאלל איך יענס ענטווייהטי אַראַקל מיט דיינס אוריס אונד
תמים פֿרגלייכן ?

קעגנן זיא גואלכטי הייפטר , קעגנן זיא פראפעטן , קעגנן זיא
לעוויטן , קעגנן זיא הייליג זעגנר אויפֿוויזן ? —

אָ דיא דייני דר אבגעטטרייא זינד וואנדלבאר , אונד ווערדן
איס דויכֿי פֿרעגעהן ;

נור דייני הערליכקייט וועהרט פֿיר אונד פֿיר !

דען

עצ הסתירות הנזכר / וחזר להחזיל את יוון לאיש אשר יאספן אליו כל מהקס עזר
והגלה ומחזיקים בשולי בגדיה / ושם במד אומר ומחזיקים לעלות בכנסת
תמיד מה שאין לה קשור וחזור עם ראשית הבית / כי מלת שולים לא יאמר רק
על שולי הבגד או המעיל / ולכן ראיה המחזיק לעצמו כי אין להם לחות בלשון אשכנז
ע"כ . אמנם הכנס פראפעט בואר בעיר המדש בעטטינגן , אשר העתיק
כל הקונטרס עלים לתרופה ללשון אשכנז והדפוס ההעתיקה הזאת בשנת תקל"ט ,
הוא הוסיף להעתיק גם שני הכתוב האלה בדרך נאה ויפה מאוד / ואמר שיעם
בשוליה כאן על גבולי הארץ / כי כן מצינו בלשון חז"ל שם שולים על
הקצות שכל דבר , כמו שולי קערה והדומה / וכבר העיר מהרש"ד בעצמו שלא
ימנעו המחזירים להשתמש גם בקצת שרשי לשון המשנה כג"ל . ואמר המחזיר
לעיר יוון , אשר אליה כל קינתו זאת , אע"פ שעדרי המוכר נלו מתוך ונחפזו
אנה ואנה , מ"מ לא שכחו גדיהן אבל מחזיק עוד משוקת נפשו בגנולין , ושעור
המאמר

מִהָרָה לְגִבְעָה וְלֹא שָׁכְחוּ גֵר־רִיף
הַמִּדְחֵי-קִים בְּשׁוּ-לֵיהּ וּמִתְ-אַ-מִּיָּצִים
לְעֵלֹת וְלֹא-חֲזוּ בְּסֶגֶסֶגִי הַמִּדְרִיף
שֶׁנֶּעַר וּפְת־רוֹם הִי-עֲרֹכוֹךְ בְּגֶד־לֶם וְאִם
הַבָּלֶם יִדְ-מוֹ לִתְ-פִּיף וְאִי-רִיף
אֶל מִי יִדְ-מוֹ מִשִּׁי-חִיף וְאֵל מִי נָבִי-
אִיף וְאֶל מִי לִו־יִיף וְשִׁי-רִיף
יִשְׁנֶה וְיַחֲ-לֹף כְּלִיל כָּל מִמְלָכוֹת הַ-אֱלִיל
הַסִּנֶּה לְעוֹלָם לְדוֹר וְדוֹר גִּזְרִיף
אוֹף

המאמר המחזיקים ומתאמצים לעלות בשולחן ולחזות כמנוי מחזיק / ופעם ולאחז
וג' דבור מליץ לאחור במתקשים להגיע מה ולמות תחת כלם • ונחיות מה פירוש
יפה מאוד ומסכים לכלל השיר / חזרנו גם העתקתו הלאה מאלה שני הכתובים עם
העתקת הדומה"מ ז"ל / כדי להשלים השיר גם כלשון אשכנז •

• דברי המאמרים •

כליל כל מומלכות האליל / הולך לישב ולכן נקד כליל בש"א הכ"ף במקום
כליל בקח"ץ ואף שאינו כמון • והוא על כס
הכתוב והאלילים כליל יחלף (ישע' ז') ר"ל שהאלילים יכרתו כלם בחד / ואולי
כונתו כה מלשון נזר שיקרא בנמרא כלילא ואז הוא כמון / שיחלף נזר של כל
ממלכות האליל / ואף כי לפ"ז חזקה כונתו כה ממונת לשון הכתוב ועב"ז נשא
אחור הלשון על שפתיו / כי יש כזה עריכות מה לאוזן השומע • *

• ביהרש"ד •

*) מ"מ יס להזהר שלא להשתמש בזה הכלל יותר מדאי / כי הלא הוא היה בעוברי
ומחריבי הלשון צמים האחרונים / כאשר קמו אפסו של ידעו דרכי הלשון
והרכיבו כדברים רבים מקומותם למוטבותיהם / אף שאין בהם לא שייכות ולא הכו
וקשור נאה • אבל המשוררים הראשונים המפגילים / לא השתמשו בו כי אם מעט
מזעיר / נעת שגל בו הדמיון מואר הטע / כדי למת העטם והמליצה / כנודון
שפנינו •

• דברי המאמרים •

(ע י ל)

אָנף לִמּוֹ-שֶׁב אֶל-הָיָה וְאִשְׁ-רֵי אָנוּשׁ
יִבְחַר וְיִקְרַב וְיִשְׁ-כּוֹן בְּ-חֵץ-רֵיךְ
אִשְׁרֵי מַחֲ-בֶה וְיִגִּיעַ וְיִרְ-אֶה עֲלוֹת
אֹרֶךְ וְיִבְ-קָעוּ עָלָיו שֶׁחֲ-רֵיךְ
לְרֹאוֹת בְּטוֹ-בֶת בְּחֵי-רֵיךְ וְלֵעַ-לוֹת בְּשִׁמְ-
חֲתָךְ בְּשׁוֹ-בֶךְ אֶרֶץ קִדְמַת נְעוּ-רֵיךְ

דען דער העדר האט דין צו דינס אויפֿנטהאלט ערקאָהרן .
הייל דעם מאנני , דער איינסט אין דיין מויערן ווידר
ראסטן !

הייל דעם מאנני , דער יעצט האַררט , אונד דאן דיין ליכט
אויס אויפֿנאנני וויכצנר ערבליקסט !

דאן ברייט דיין מארגן אויך איבר איהן אויס ;
דאן זיהט ער דאס וואהל , דיא פֿריידן דר מונטרן יינגלינגן ,
אונד דיא דיני צוגלייך , דאש דוא דין ווידר פֿריינסט !

* * *

מכתם

חֲכָם לִבִּי מִרְּבֵה דַעַת

דְּלִי הוֹבֵן עָלֵי הָעֵץ •

אֲסוּף לָקַח סִכּוּר פִּיהוּ

עָנָן עָנָן וְגִשְׁם אֵין •

• ל •

(*

(שלא)

מכתבים שונים

א

בחלוק שלשה התמונות האחרונות
מתמונות ההקש לתמונה הראשונה .

אמר המפרש ספר באור מלות הבין להרמז "ז"ל *)
וזה לשונו : ,, והנה צעלי הבין מלאו שכל הקש
,, מן התמונה השנית או השלישית . אם הוא אחת כבר ישוב אל
,, התמונה הראשונה , אם תפוך אחת מן ההקדמות בענין
,, שהשאר נודק , וזה אין לנו באמת כי אם תמונה אחת " .
וגם בסוף באורו למיני התמונה הרביעית אמר : ,, ומה שלא
,, מנה הרב ז"ל את מיני התמונה הזאת הוא מפני שנקל
,, ישובו אל התמונה הראשונה , אם תפוך אחת מהקדמותיהם
,, או תולדותיהם בדיני ההכרח המבוארים לך בשער ה' " .

ואני אמרתי לבאר פה אלה הדברים ביתר באור , ולבורות
כל כללי החלוק בכל אחד ממיני התמונות , אשר ח'זה
מהן זריכות באמת עיון מה , ולא יומרו נקל כל כך כאשר
הקשים למיניהם . גם מה שאמר הרב המפרש ז"ל ,, אחת
מהקדמותיהם " לאו דוקא , כי לפעמים יערך ההפוך
בשתיים , כאשר יראה המעיין בדברינו אלה .

המין הראשון לתמונה השנית .

זה המין ההקדמה הגדולה שוללת כוללת , והקטנה מחייבת
כוללת , והתולדה שוללת כוללת , כזה :

אין משולש	בעל ד' צלעות
כל מרובע	בעל ד' צלעות
אין מרובע	משולש

מעתה

*) עיין גם באור מן המאמר מכוף שער ז' בימן (ה) .

(שלב)

מעשה אם נהפך ההקדמה הגדולה תשאר לודקת כמוכח מדיני
ההפוך בשער ה' / ואזי ישוב נשוא הקטנה שמתחלה היה ג"כ
נשוא הגדולה להיות נשאו / והתולדה במקומה עומדת ממין
השני לתמונה הראשונה / כזה :

אין בעל ד' צלעות	משולש
כל מרובע	בעל ד' צלעות
אין מרובע	משולש

המין השני לתמונה השנית •

כזה המין ההקדמה הגדולה מחייבת כוללת / והקטנה שוללת
כוללת / והתולדה ג"כ שוללת כוללת / כזה :

כל אדם	חי
אין אבן	חי
אין אבן	אדם

והוא יבדל מן הראשון במה שאי אפשר להפך ההקדמה הגדולה
בלי שנוי הכמות ולעשותה חלקית / אשר היא לא תוליד או
בהתמונה הראשונה כי אם בהיותה כוללת דוקא / מלבד מה
שהקדמה הקטנה היא שוללת ותהיה גם היא עקרה ולא תלד
מאומה כנודע • אבל כשהפך התולדה שהיא ג"כ שוללת כוללת
ותשאר א"כ אמיתית / אזי תשוב ההקדמה הגדולה להיות
הקטנה / והקטנה אשר תהיה או הגדולה גם אותה נהפך
לעשות נשאה נשוא האחרת / ואז יולד ג"כ היקש ממין השני
לתמונה הראשונה / כזה :

אין חי	אבן
כל אדם	חי
אין אדם	אבן

אשר מהתולדה הזאת יחויב ג"כ ההפוך שאין אבן אדם /
כמוכח משער ה' / והוא מה שרצינו לאמת • מכל מקום
נראה מזה תועלת התמונה השניה מן הראשונה באיזה אופן /

כי

(שִׁלְג)

כי מה שהיה טאמט צנדון שלפנינו ע"י היקש ישר (דירעקטער
בווייז) לא יאומט ע"י התמונה הראשונה כי אם בהקש החלוף
(אינדירעקטער בווייז) / ודלא כאותן האומרים שאין הועלת
כלל בשאר התמונות *

המין השלישי לתמונה השנית *

צוהמין הזה ההקדמה הגדולה שוללת כוללת / וההקדמה הקטנה
מחייבת חלקית / והתולדה שוללת חלקית / כזה :

הומוד	אין שמוח בחלקו
הומוד	יש עשיר
שמוח בחלקו	אין כל עשיר

והתולדה ההיא תולד ג"כ בהפוך הגדולה ע"י היקש ממין
הרביעי לתמונה הראשונה / כזה :

הומוד	אין שמוח בחלקו
יש עשיר	הומוד
אין כל עשיר	שמוח בחלקו

המין הרביעי לתמונה השנית *

צוהמין ההקדמה הגדולה מחייבת כוללת / והקטנה שוללת
חלקית / והתולדה ג"כ שוללת חלקית כזה :

כל עץ	צומח
אין כל גשמי	צומח
אין כל גשמי	עץ

והוא קשה ההפוך מאוד / כי מלבד שני הכמות בהפוך הגדולה
ואיכות הקטנה אשר שניהם בלתי ראויים להוליד בהתמונה
הראשונה / כמו שהערנו כבר לעיל במין השני / הנה גם אי
אפשר כאן להפך התולדה / בהיות הגושט סוג וכולל א"כ
יותר מהגושט שהוא מין בלבד / כמוכח ג"כ משער ה' הנ"ל *
ולכן

(ש ל ד ר)

ולכן נאשרך מחללה להמיר כן הנשא כן הנשא בהקדמה
הגדולה במתנגדו ע"י הוספת מלת אין, ונחליף ע"י איכותה
לעשותה מחייבת כוללת, ובע"כ שנהפכה אם תשאר לזדקת
ובהקדמה הקטנה נמיר ג"כ הנשא במתנגדו להשוותו לנושא
הגדולה, ונחליף א"כ גם איכותה לעשותה מחייבת חלקית
מבלי שיסתנה בעבור זה ענין המאמר, ואז יולד משתייהן
מאמר מחייב חלקי הדומה לענין אותו המאמר המשולל חלקי
שרצינו לאמת אותו, כזה:

כל שאינו צומח	אינו עץ
יש גשמי	שאינו צומח
יש גשמי	שאינו עץ

כי הענין שזה אל לנו במאמר הזה כבמאמר אין כל גשמי עץ,
ודוק.

המין הראשון מהתמונה השלישית

זה המין הגדולה מחייבת כוללת, והקטנה מחייבת כוללת,
והקולדה מחייבת חלקית, כזה:

כל מושכיל	אוהב אמת
כל מושכיל	נדיב
יש נדיב	אוהב אמת

החלוק זה קל מאוד, כי נהפך לבר הקטנה בשנוי הכמות
ויולד היקף ממין השלישי לתמונה הראשונה המוליד בדמותו
ונללנו, כזה:

כל מושכיל	אוהב אמת
יש נדיב	מושכיל
יש נדיב	אוהב אמת

המין

(שלח)

המין השני מתמונה השלישית .

זוה המין הגדולה מחייבת כוללת , והקטנה מחייבת חלקית ,
והתולדה ג"כ מחייבת חלקית , כזה :

גבור	כל מושל ברוחו
תש כוח	יש מושל ברוחו
גבור	יש תש כוח

החלוק זוה נקל עוד יותר מבראשון , כי נהפך לבד הקטנה
כלי שנוי הכמות , וישנו הדיקס להיות ג"כ ממין השלישי
לתמונה הראשונה , כזה :

גבור	כל מושל ברוחו
מושל ברוחו	יש תש כוח
גבור	יש תש כוח

המין השלישי מתמונה השלישית .

זוה המין הגדולה שוללת כוללת , והקטנה מחייבת כוללת
והתולדה שוללת חלקית , כזה :

כילי	אין משיביל
מדבר	כל משיביל
כילי	אין כל מדבר

הנה או שנהפך הקטנה לבד בשנוי הכמות , ויהיה הדיקס ממין
הרביעי לתמונה הראשונה ; או שנהפך ג"כ איכות הגדולה ,
לעשותה מחייבת כוללת , ע"ד שהעדרו לעיל במין הרביעי
לתמונה השנית , ויהפך גם הוא לדיקס ממין השלישי
לתמונה הראשונה , כזה :

כל

(ש ל ו)

כל מושכיל	אינו כילי
יש מדבר	מושכיל
יש מדבר	שאינו כילי

אשר ענינו שזה אללנו לענין מאמר אין כל מדבר כילי
שרנינו לאמת .

המין הרביעי לתמונה השלישית .

כזה המין הגדולה שוללת כוללת / והקטנה מחייבת חלקית /
והתולדה שוללת חלקית / כזה :

אין נברא	מחויב המציאות
יש נברא	שכלי נפרד
אין כל שכלי נפרד	מחויב המציאות

הדין שזה נהפכו כזהמין הקודם לו / אלא שהקטנה תשומר
כמותה / כזה :

כל נברא	אינו מחויב המציאות
יש שכלי נפרד	נברא
יש שכלי נפרד	אינו מחויב המציאות

המין החמישי מהתמונה השלישית .

כזה המין הגדולה מחייבת חלקית / והקטנה מחייבת
כוללת / והתולדה מחייבת חלקית / כזה :

יש אדם	סכל
כל אדם	הולך קוממיות
יש הולך קוממיות	סכל

אם נהפך התולדה תשאר לודקה כגודע / ואזי תשוב ההקדמה
הגדולה להיות הקטנה / והקטנה תהיה הגדולה / וגם נהפך
אותה ההקדמה שהיא הקטנה עתה / ואזי ישוב הדיקש להיות
ממין השלישי לתמונה הראשונה / כזה :

הולך קוממויות / כל אדם
אדם / יש בכל
הולך קוממויות / יש בכל
נא"כ גם הפוכו לודק / והוא מה שרזינו לאמת *

המין הששי להמונה השלושית *

כזה המין הגדולה שוללת חלקית / ונקטנה מחייבת חלקית /
והקטנה שוללת חלקית / כזה :

אין כל נברא	גשם
כל נברא	נמצא
אין כל נמצא	גשם

גם פה החלוק קשה / כי אש גם נמיר איכות הגדולה לעשותה
מחייבת חלקית / נאמרנו יש נברא שאינו גשם / ויהיה
א"כ היקף ממין הקודם לזה / מ"מ זהות התולדה שוללת
חלקית / אשר הנשא בולל בו יותר מהנשא / אי אפשר להפכה /
מלבד מה שזי אפשר שתולד השליכה משתי הקדמות מחייבות /
ולכן נעטרך לשנות גם איכות התולדה ולאמר יש נמצא
שאינו גשם / וזהו א"כ מחייבת חלקית המסוגלת אל ההפוך
כזה / יש אינו גשם נמצא / ואז יהיה מאמר כל גברא
בנמצא ההקדמה הגדולה / ואחרי השתנות איכות המאמר
אין כל נברא גשם כזה / יש נברא שאינו גשם / והפכה
ונעשהו ההקדמה הקטנה / ומבין שתי אלה ההקדמות יולד
המאמר יש אינו גשם נמצא / על דרך מין השלישי לתמונה
הראשונה / כזה :

כל נברא	נמצא
יש אינו גשם	נברא
יש אינו גשם	נמצא

והמאמר הזה התולד עתה כבר נוכל להפכו וישאף לודק / נאמרנו
כב א 1 22 י

(שלח)

יש נמצא שאינו גשם אשר הוא שזה אללנו מכל וכל למאמר
אין כל נמצא גשם / וזה מה שרצינו לאמת • אולם נראה
מזה גם תועלת התמונה השלישית / בעבור הדיקש הישר /
וכמו שספרנו בעין הרביעי לתמונה השנית / וזוהי •

המין הראשון מתמונה הרביעית •

כזה המין הגדולה מחייבת כוללת / והקטנה מחייבת כוללת /
והקולדה מחייבת חלקית / כזה :

כל אדם	חי
כל חי	מרגיש
יש מרגיש	אדם

כזה אם נניח הקטנה הגדולה והגדולה הקטנה יולד היקש ממין
הראשון לתמונה הראשונה / כזה :

כל חי	מרגיש
כל אדם	חי
כל אדם	מרגיש

וכבר מבואר ששם נהפך מאמר מחייב כולל בשני הכמות יסאף
לזדק / וא"כ אמת שיש אדם מרגיש / וזה מה שרצינו לאמת •

המין השני מתמונה הרביעית •

כזה המין הגדולה מחייבת כוללת / והקטנה שוללת כוללת /
והקולדה שוללת כוללת / כזה :

כל גשם	נברא
אין נברא	מחויב המציאות
אין מחויב המציאות	גשם
	כזה

(שלט)

זוה אס נמיר הגדולה בקטנה והקטנה בגדולה יולד תיקס ממין
השני לתמונה הראשונה , כזה :

אין נברא מחויב המציאות

כל גשם נברא

אין גשם מחויב המציאות

וכבר מבואר שכל מאמר משולל כללי יהופך וישאר נודק / וא"כ
אמת שאין מחויב המציאות גשם / כאשר ראינו לאמת .

המין השלישי מתמונה הרביעית

זוה המין הגדולה מחייבת חלקית , והקטנה מחייבת כוללת ,
והכולדה מחייבת חלקית , כזה :

יש נמצא גוף

כל גוף נתפס במקום

יש נתפס במקום נמצא

גם פה נמיר הגדולה בקטנה והקטנה בגדולה , ואז יולד
היקס ממין השלישי לתמונה הראשונה , כזה :

כל גוף נתפס במקום

יש נמצא גוף

יש נמצא נתפס במקום

וכבר מבואר שכל מאמר חלקי מחייב יהופך וישאר נודק ,
וא"כ גם יש נתפס במקום נמצא , כפי מה שראינו לאמת .

המין הרביעי מתמונה הרביעית

זוה המין הגדולה שוללת כוללת , והקטנה מחייבת כוללת ,
והכולדה שוללת חלקית , כזה :

אין

כב ב 2 22

(ש מ)

אין חכם	כוזב
כל כוזב	נבל
אין כל נבל	חכם

מה נהפך הגדולה כמות שהיא / ר"ל שתשאר שוללת כוללת /
והקטנה נהפך בשני הכמות / כדון כל מחייב כללי / ואז
תלדנה שתיכן אותה התולדה שרצינו לאמת בדמותה ונללמה /
ע"י היקש ממין הרביעי לתמונה הראשונה / כזה :

אין כוזב	חכם
יש נבל	כוזב
אין כל נבל	חכם

המין החמישי מתמונה הרביעית

כזה המין הגדולה שוללת כוללת / והקטנה מחייבת חלקית /
והתולדה שוללת חלקית / כזה :

אין חומר	משכיל
יש משכיל	סוחר
אין כל סוחר	חומר

מה נהפך שתי ההקדמות בלי שני הכמות / ואז יבואו על
סדר היקש ממין הרביעי לתמונה הראשונה / ותלדנה ג"כ
זה המאמר שרצינו לאמת / כזה :

אין משכיל	חומר
יש סוחר	משכיל
אין כל סוחר	חומר

זה מה שראיתי לגרר בחלוק התמונות ההגיוניות לתועלת
התלמידים ולהקל המלאכה למלמדיהם / בשמות הפרטים
לעיניהם .

ינאל ברי"ל .

(שמא)

ב

אל כבוד חברי שוחרי הטוב והתושיה •

נתתם שמחה בלבי מעת ראיתי שלא לבד ללמוד את נערי בני ישראל דור לשון לחות שמחס מגמותיכם רק לכל שארי חלקי שבע חכמות הסנות פניכם ותאספו אותם הביתה בית מאספכם • ואמרתי אני בלבי אולי תמלאו טוב צעניכם אם אני לפניכם הנה שאלה אחת קענה אשר נדרשתי לאשר שאלוני זה ימים לא כביר / אולי יחדדו התלמידים כמוני היום בהתרתם / ויהיה להם לתועלת לכבוד ולתפארת / ותחי כפשכם בגללם •

שאלה • למאז שני מספרים במספר שלמים / באופן שמרובע המסודר ממספר האחד שזה למרובע המסודר השני / אם נתוסף עליו חמשה פעמים גדרו / גם שמרובע המסודר ממספר הגדול עש כפילת המספרים יחד שזה למנין ששים •

התרה • נניח שמספר האחד הגדול הוא a / ומספר הקטן הוא b / ולפ"ז יהי כפי ההנחה $a^2 = b^2 + 5b$ או $a^2 + b a = 6b$ • והנה $b^2 + 5b$ הוא כמו כפילת b עם $b + 5$ •

ולפ"ז הוא כאלו נאמר למאז שלשה מספרים כאלה / מספר אחד b / ושני a / ושלישי ba באופן שכפילת מספרים החזויים זה בזה שזה למרובע המסודר ממספר האמצע / ואז יהיו לשלשה מספרים הם יחוס געאמטריא (proportio geomerica) דהיינו יחוס $b : a = a : b + 5$

והנה בהיות ההגדל בין מספרים החזויים הוא 5 וכפי ההנחה שלמים יהיו ע"כ מספר b לא יהיה כי אם 4 או 3 או 2 או 1 ולא יותר / כי אם יהיה למשל $b = 5$ / ע"כ יהי מספר a הגדול לא פחות מן 6 / וא"כ יהיה $6b = ab + a^2$ שלא

(שמב)

שלא כפי ההנחה / כי ההנחה היה שיהיה רק 60 , אלא ע"כ
 ב לא יהיה יותר כי אם אחד ממספרים הנ"ל שהוא 4 או 2 או
 2 או 1 , ואז יהיה ב עש 5 + b (prima inter fe) •
 ובכך למדנו מספר חשישי לספר אייקלדוס חס המספרים
 החלוציים ביחוס נעאמעטריא (prima inter fe) הם / ע"כ
 מרובעים מסודרים יהיו • ולפי 5 + b הוא מרובע מסודר
 כמו ב / ומרובע המסודר מן ב לא יהיה יותר כ"א 4 כנ"ל / ואין
 לנו שני מרובעים מסודרים אשר הבדלם הוא 5 / כי אם ארבע
 ותשעה / וע"כ $b = 4$ ואז בקלות חוכל למצוא שמספר a
 הוא 6 , וא"כ שני מספרים המצוקשים הם : 6 . 4 •

סדר החשבון כך הוא :

$$a^2 + ab = 60 / a^2 = b^2 + 5b$$

$$b : a = a : b + 5$$

מהנ"ל הכריחנו שמספר ב הוא 4

$$b + 5 = 9 \text{ א"כ}$$

$$5b + b^2 = 36 \text{ וא"כ}$$

$$a^2 = 36 \text{ וא"כ}$$

$$a = 6 \text{ וא"כ}$$

בחרתי לזיין הסמנים באותיות ב • a לפי שאותיות לשון עבר
 כמוק ידועות יש להם ויכלכלו החשבון •

(שִׁמְגוּ)

לפתרון החדה

במאסף לחדש כסליו תקמ"ט •

לְמַלְאֲכַת קָסֶרֶת סוּפֵר •

יָדִי לֹא מָצְאָתִי ;

עַל רוּם הָרִי עוֹפֵר •

רָגְלִי לֹא הִנַּחְתִּי ;

אֶךְ לְמִצָּא חֵן וְכֹפֵר •

בְּעֵנְוָה בְּטַחְתִּי •

* * *

חֲדַתְכֶם רָאִיתִי •

לְמַשְׁמַעְתְּכֶם אֲסוּרָה •

בְּחֶמֶר חֲרָשְׁתִּי •

אֲבָל לֹא בָבֶן פָּרָה •

נִשְׁשָׂה בָתִּים בְּנִיתִי •

וְהוֹלֵדְתִי שְׂמִנָּה עֲשָׂרָה •

הירש גאלרשמיד

(שמר)

שלשה אחים

רחם

ששה בנים

חמור חרם מחר מרח רחם רמה

שמונה עשר בנים

יין	השחתה חליפין	שחיקת סמונים	שם אבר חנית
חמור	רשת	זמן עתיד	מום אבר ידוע
טיט	מום הוטם	אהבה	חמולה
סיר			
איפה			
גל			
אבי שכם			

קורות העתים

רברי הימים והקורות להעיר קארטהאגא

טרם נתחיל לספר את מלחמות העיר הזאת ונבדורתה מיום
הוסדה עד אשר נלכדה ונחרבה בידי הרומיים / נגיד
מעט מדתי וחקי הארץ / מדבר המלכודת אשר היתה שם
ומדרכי יושביה .

קארטהאגא היתה לפנינו עיר גדולה וחזקה בחלק אפריקא
קרוב למקום אשר העיר טונים עומדת עליו
עמם / ויושביה היו ילידי צור (טירוס) הבירה בארץ פֶּעניציון .
קארטהאגא היתה עיר מסחר גדולה כהעיר צור אשר עשתה
לה שם בארץ במסחרה / גם בכל הדברים הלכו יושביה בעקבות
יושבי

(שְׁמוּה)

יושני צור • בלמונתם דבקו ואת אליהם כבדו / ורוב יושני
הארץ היו סוחרים וכנענים אשר העשירו את הארץ במרכולתם
ונמסרם • שפת הארץ היתה דומה מאד לשפת עברי / כאשר
נראה עוד משמות יושניהם אשר הוכנו בשם דִּיאָנָן (חנון) /
דִּידָא (ליבנטוירדיג וכו' ידיר) וכאלה • אנשי קארטהאגא
היו נקראים גם כן פעני על אשר באו מארץ פֶּעניציען •
צין קארטהאגא וצור היה תמיד קשר חמין וחוק / ואהבתם
ואחוסם היתה למופת בארץ / כי כל ימיהם לא לחמו יחד ולא
היתה שטח ביניהם / כי אש היו נקשרים ואחווים יחדיו כריעים
באמנים • כאשר שלח קאמביזעס מלך פרס לצור לשלוח לו
אניות אלה לקראת קארטהאגא השיבו לו כי לא יוכלו להלחם
עם אחיהם • אחרי כן כאשר נר אלכסנדר הגדול על צור לא
חשבו יושני קארטהאגא מלהושיע להם / ולחסות את נשיהם
ועמם חתם גלם • גם שלחה קארטהאגא בכל שנה מתנה
יקרה לצור חרץ מגורי אבותם • אנשי קארטהאגא יראו מאוד
את אליהם ובכל דבר קטן או גדול לא מנעו מלהקריב להם
קרנן ומונח • בלאתם למלחמה התפללו לאלהיהם ויקרנו
קרבות וידרו להם נדרים למען יושיעם / ובסוגם בשלום
הקרינו קרבות תודה ונחיים • ואף כי נכו וינגפו לפני
אויביהם / הקרינו עולה וקרנן לכפר על חטאותיהם כי אמרו
כי הם היו בעוכריהם • בהעיר קארטהאגא היו שני אלילים
אשר כבדו מאוד / המה אוראניא או הלבנדה אשר כנו גם
בשם מלכת השמים / ודִּימולך או זאטורן אשר זבח לו בני
אדם כידוע • וגם העבודה המתועבת הזאת ירושה היתה
להם מעיר צור • דבר כי היה בעיר הקרינו מספר רב מזני
הארץ / לא חמלו עליהם בשמעם את נאקתם ונעקתם / כי
אמרו בלבבם להשיב מעליהם חרון אף אליהם בהקרינם לו
את בניהם בשמחה וטוב לבב • כאשר נר אַגַּאֲטָאֲלֵס מלך
סיציליען עליהם והעיר היתה במלור ובמלוק אמרו כי
חרה בכם אף זאטורן על כי רמו אותו בקרבותיהם / כי חתם
בני האפרתים הביאו בני עבדים ושפחות וימירו בם • וימירו
ויקחו שני מאות מגדולי הארץ וישרפום חיים למען ינחם זאטורן
ולא יקוף עוד עליהם •

פה יודי הקורא ! נעמוד להקבון על מעשה בני האדם
 ולהעיר על אולתם אשר עשו מיום בראו אלהים ארץ
 ואדם ; כי זה הוא החועלת הגדול לקורא בדברי הימים לחקור
 ולחפז אחרי מחשבות הגוים והעמים / עשתותיהם ואמונתם
 ולסקול במאוזני דרך את רעיון לבם ולראות את אשר הוא טוב
 ואת אשר אינו טוב / את אשר הוא אמת מוסד על אדני
 התבונה / ואת אשר הוא שקר והבל ; ולסלול לו אחרי כן דרך
 וד ישר ללכת בו . האמונה אם היא בנויה על אדני החכמה
 והתבונה מתנה יקרה לאדם וכתר לראשו / כי היא תנעים לו
 את ימי חלדו / תחום אותו בלילה אם יאלצוהו זקני עתותיו
 ותשביעו תקוה ; וגם כי טוב לו היא תכפיל ותשלש מנעימותיו
 בדעתו כי מה' היתה לו הנדבה הזאת . זה הוא הדרך הישר /
 אשרי אדם הולך בו ! אך איך האיש הבנון אשר פעמיו נאמנים
 ולא יכשל ? מי הוא הגבור אשר יקח החכמה לקו והתבונה
 לחבל המידה ויעמוד על משמרתו ולא יסור הנה והנה ? —
 זה יכחוש באלהים ממעל לאמור מי אדון לנו / ינתק כל מוסרות
 המוסר / יפס כל חוק ומורה ויהרוס שקות הללחת בני אדם ;
 וזה יוסיף להאמין בהכל ותעתועים / יסליך תבונה ודעת
 מננד ויפול בבור תחתית . — שניהם רעה חולה ; אכן
 בדרך האחרון כשלו רוב בני האדם מיום הוסד הארץ עד עתה .
 מסילת האולת רבות ופניה שונות / כל גוי וגוי במסילתו ילך
 ובאמונתו יחזיק ולא ירפה / הכלים מהבלים שונים / ומקור אחד
 לכלם . כי כאשר בקשו החכמים בדורות הראשונים להורות את
 הטע דעת אלהים / ולא היתה עדיין השפה ברורה לדבר בענינים
 מופשטים / וגם הכתיבה לא היתה מורגלת / היו רושמים כל
 כוחות הכל יכול ומשיגו הנשגבים בתמונות אותן הגשמיים שהיה
 במלא בט מעט דמיון מהכחות האלה / ד"מ היו רושמים כחו
 הגדול בתמונת שור ואררי / חכמתו העליונה בתמונת פיל
 ואדם / מדת אין סוף בתמונת נחש כרוך ונגזו בפיו וכיוצא
 בזה . ופעמים הרכיבו חלקי תמונות רבות יחד / להורות
 על שיקוף או המדות בעצם אחד . אמנם ברבות הימים נשתכחו
 הענינים המופשטים אשר עליהם רמוזו אלו התמונות / והסמוך
 חשבו כי המה לורות האלהים המנשימים ומפריחים ומעיינים

ומריעים בארץ / והיו מחפלים להם / עד שהלכה הדעת
 הלך וחסור ונפלה בשאול תחתית לחשוב שהאלהים האלה
 יספיעו כחוסם באלו הצורות והסמנים מזה כמה תועבות
 גדולות / כי ע"י ההנשמה הזאת נעשו אלהיהם בעלי מחסור
 ובעלי תאוה המתענגים באכילה ובשתיה ונכל מיני מעדן /
 ולכן זבחו וקטרו להם / ובאמרם שלהם נאה המנחר שבאכלים
 היו מקריבים להם בשר אדם אשר הוא מנחר היוצרים עלי ארץ /
 וכמאמר הנביא וזבחי אדם עגלים ישקון / ירמוו על הפך
 דעתם ודרכיהם העקלקלות / שמה שהוא פחות ימדרגה
 יכבדו וינשקו לו / ומה שהוא מעולה ממנו ימיוו וירמסו לארץ
 כבודו • ולכן התאמץ אבי הנביאים מאוד להרחיקנו מדרכי
 הנוס המסועפים האלה / ואמר השמרנו מאוד לנפשותיכם כי
 לא ראיכם כל תמונה / כי אתם הראיתם לדעת את ה'
 בלבבכם ידיעה שכלית / אבל לזה ה' איתנו על פיו חייה
 עבודות וגמוסיות לשון עי"ו לבנינו לו הדברים הרמים והנשגבים /
 כי ישאלנו מה העבודה הזאת לכם / ואז נורם טעמי המלות
 והענין שהם מורים עליו / כאשר האריך מזה החכם הרמב"ם
 ו"ל בספרו הנחמד ירושלים *) • ואנחנו נחזור עתה
 להניט בתועבות העמים / ונראה כי בפרט הכומרים ונביאי
 השקר היו לפוקה ולאנן נגד לכל יושני חלד / כאשר המה
 דאגו רק לנפשם וכל מגמת פניהם היה לקנות עושר ולאסוף
 כבוד ולמלוך על המון העם ולסלק את עיניהם ברימה ותחבולה •
 החכמות והידיעות לא היו לפנים כתובים בספר כאשר הוא
 עתה למען יקרא בהם כל איש ואיש ויקטור קציר רב בשדה
 המרע ; רק הכל היה חסום ונעלם וסגור בקבר הדמיה והיו
 לסוד עולם אלל הכומרים והחזוים ; וכאשר עשו דבר טבעי
 אשר ידעו היום הילדים בנעוריהם בית מלמדיהם היה אז נס
 ופלא • בתרמית לבס אמרו כי כועל ידיהם הוא אס קרה מקרה
 אשר החלה איש חלי / או אשר קם מאטמו והיה בריא ;
 אס מת או אס חיה / תמיד היו המה הסודים והנזוים •
 וכפי

*) ועיין גם מה שכתב הרב המורה בחלק שני בספרו פנין הקרבה •

וכמי אמרם הפחות שבמעשים / ואם היה רשעה ותחבולה וודון /
 כל זה לדקה יחשב ולחפץ אלוה ממעל / ריחם וזיומה התאחזו
 עם הדרך הישרה וינחלו את פניה ויתענו אותה / אנשי
 קארטהאגא שרפו את בניהם למוֹלך / כהני ציבעללע שרפו
 עזמן לכבוד התועבה הזאת / וכל כהני האלים פעם ענו בלום
 נפש וייסרו בשרם בשועים / ופעם שמחו ויגילו כמשבעים
 וכחסידי דעת עד בלי די / בעשותם דברים מגונים ומתועבים
 מאוד / ואמרו שכל זה מזות אלוהים / אבל גם מאליהם
 עצמם ספרו בדברים האלה שעשו מעשים בלתי ראויים כי אם
 לאיש חכם ובליעל / ויותר מזה אם נמצא איש אשר לא החזיק
 באמונתם ולא הלך בעקבות הנלווים המיתוהו בלי חמלה אף כי
 היה נקי ובר לבב ולא חשב רעה בלבו / וחרוד יחרד לב כל
 קורא בזכרו את כל הרעה והעול אשר עשתה אמונת שוא על
 הארץ / רבים אשר הולוכה לענש מהאנשים אשר מתו בדבר
 ובמלחמה / איומה היא עת תשלוף חרבה ותעיר תרועת
 מלחמה / כיס נואס ונורש וכרוח חוק מפרק הרים ומשבר
 סלעים תחרב ותאשים את כל ולא תדע נכוחה / לא תשבע עדי
 ישטפון נחלים מדם חללים ורחובות עיר ימלאו פגרי אנשים
 נקיים / אשרינו ! כי נוטל יד וחרב מדי הכומרים והנודאים
 ושבע המלך בנחת תמשול — למה נרע לאיש על כי לא יאמין
 את אשר אנוחנו מאמינים ? — ולמה ירדוף איש את רעהו
 על כי תעה וילך בשגגה נתיב זר / — אם הוא נקי ובר לבב
 אשר לא יעשה לנו רעה כי אם ילך במעגלי הצדק והמשפט /
 מה לנו בנימוסיו לקרואת ה' אם טובים המה אם לא ? יוכיח
 אותו אלהים אם חטא וזרעו בדרך הישר ואנוחנו מה ? סוף
 דבר / החיש אשר יאמין באלהים חיים ועובד ואהוב לבני אדם
 הוא אחינו ורעינו / כי אם אחד בלבנו ואל אחד בראנו .

ההמשך באחד מדפים הבאים •

תשובה אל המבקר

במאסף לחודש תמוז העבר הוסיף המבקר שנית את ידו
 לזרף ולטהר את תרגומי ובאורי על מגילת אסתר /
 ולהסיר משם כל המעוות בעיניו / ואני את מולא שפתי אשמור /
 ולא אשנה את אשר הגדתי כנר למבקר / כי כל ישעי וכל
 חפצי רק להעמיד האמת על מכונה / ובעבור זאת בכל עת
 אשר אני רואה כי שגיתי / לא אחזיר תחת לשוני / ולא אנוס
 לאמור אתי תלון משוגתי / אפס גם זאת לא אחזל ולא
 אעלים מעין הקורא בראותי כי כנים דברי / ובחפזון עבר
 המבקר עליהם / ולכן יאחזי היום להשיב אל המבקר על
 השגותיו ותלונותיו •

פרשה א' פסוק ח' / ראש מאהל גאנץ אויף דאס זעלב
 ווייני / אונד איבראז קיין
 לוואנג / דען וכו' • וימאס המבקר בתרגום הזה בחמרו שהוא
 נגד הנגינה / ואנכי לא אוכל לכוון דעת המבקר בזה / כי אם
 יהיה כונת שאלתו / שהנגינה במלת והשתיה תהיה לפי תרגומי
 במפסיק ולא במשרת לפי שהיא נושא המאמר / לא ידעתי איך
 ילמד המבקר בפרשו / כי לפי תרגומי מוכח כדת על כי
 כן יסד המלך וכו' ואם כן בוודאי צריך להיות השתיה מופסק
 מן כדת ותהיה הנגינה כזאת : והשתיה || כדת | איך
אולם ותהיה כדת בטפחא אף שהיא מחוברת לפי תרגומי
 מפני שיש צ' נקודות לפני האתנחתא כנודע ליודעי דם ודין
 הנגינה • ואולם קושיקו מעיקרא ליתא כי אף אם יהיה מלת
 והשתיה נושא המאמר מלאנו כמוהו פעמים רבות נושאי המאמר
 שהם במשרת / ועיין מואת בספר שערי זמרה שער ה' ו'
 פסח ט' / י"ב / ושם תמצא הכל מבואר היטב • גם דעת
 המבקר בשעור הכתוב אינו נכון / כי לפי דבריו שעורו השתיה
 היתה כפי הדת של המלך / דהיינו הדת אשר יסד המלך
 עקב

עשה / בלן אונס לשחוק יותר מכדי מדתו / ואם כן איך
 יתכן לאמור כד' ב"א הידיעה / אחרי ש"ל הוכח דבר עד
 עתה מהד' הזה / ואם יחשוב המבקר / שהד' נודע משאת
 שמוכר למטה כי כן יסד המלך וכו' הלא יחשב באמת נכד
 המלכה / כי חוק הוא במלכות הלשון / שהידוע מושב על
 מה שלפניו ולא על מה שלאחריו / אם לא שנקשר במלך אשר
 וזה הוא נקשר במלך ב' שהוא נתינת טעם בראית מלך כן
 הד' אחריו / ואם כן תרגם המבקר ליתא / ושאר הפרושים
 במקרא הסתום הזה כגון הבאים בנאורי / ושם אמרתי טעמי
 ונמוקי על מה מאסתי בהם / ונחמתי בפרוש ידידי ורעי ר'
 יואל ש" / יעיין הקורא שם וימצא מנארים יעזיב

שם ב' י"ג יודעי העתים / טעאטט רעטאן / ואל
 המבקר מודע לא תרגמו ספי כונתו בלש"ק
 גטיכטקונדיגר ? יראה המבקר מה שכתבתי בנאורי על
 המלך הוחק וימצא תשובתו בלדו

שם ש"ב כי כן דבר המלך וכו' דאט מיני זאל' פראלעגונג
 דער אמישטעט אלון וכו' / וכתב המבקר
 על תרגום המקרא הזה / כי גלחץ הוא משתי סבות / (א)
 לפי התרגום יהיה טעם כי כמון אשר דאט ואינו כן בכל המקרא /
 (ב) לא מלא המבקר עוד ענין תרגום דבר המלך אמישטעטעט
 פראלעגונג / ואני אומר כד גייס המבקר אמר להם מלכא /
 כי על שאלתו הראשונה אשיב / לו העריח המבקר את עולמו
 לעיין בחנ"ך מלא כהנה וכהנה / ולמען לא אהריך בדברים /
 אציב פה רק דוגמא אחת וזמנא יקום על השאר : בדברי הימים
 (א' ב"א מ"ה) נאמר ומלחץ ה' אמר אל בד לאמור לרוד /
 כי יעלה דוד להקים וכו' שתרגמו מיין ענגל גאטטס
 טפראך לו גר / ער זאל'טי רוד זאגן דאש ער היינוק
 געהי וכו' / ולשון המבקר בעלמו יענה בו / כי הוא כתב
 בהקדמתו / וזה לשונו : וכתב המבקר בנאורי / כי רבים
 ממפרשי הפסע נלחזו וכו' / שפרשו / אשר רבים וכו' הרי
 לפניך שהוא בעלמו כתב כי במקום אשר / ואודת שאלתו
 השניה

(שני)

הכנייה / לא ידעתי מה היה לו ? הלא כבר נודע שמת
דבר מתורגם לפעמים זאבי / וכן הוא מתורגם מה דיא
זאבי דעם קעיניגס / שהוא / וואס דען קעיניג אנגעהט /
וכן דונאמו ודבר אין להם עם אדם (שופטים י"ח ו' כ"ח) .

פרשה ב' מסוק ה' וַיֵּאמֶר נָא בְּקִמְטֵאכֶם וְכו' / כתב המבקר שהוא נגד הגני'.

סחם המבקר בואת דעתו, כמה הוא מתנגד, ובאמת לפי
חוקי ומנהגי הנגינה אשר למדתי, לא אוכל לכוון שהוא נגד
הנגינה. אולי יש להמבקר חוקים אחרים אשר לא שמעתי,
ואם כן הוא יורני ואני אשמע.

המתרגם:

מודעה

אליכם אישים שחרי העוב והתושיה אקרא / צהיות ידוע
לי שדנריכס הטובים והמועילים לבני עמינו אשר
תפולו בין העמים עשו פרי בכל אשר בקשם / לכן באתי אף
אני לבקש מאת כבודכם להעמיד דברי בקשה חלה תוך דנריכס /
אולי ייטיב לי ה' בגללכם ויתן בלג קורא' מאספכם להטיב עם
הבית מדרש אשר הוקם זה איזה שנים בקהלתי קהל דעסויא
יע"א / ולנס ראוי לעמוד לימיני כי כל חפצכם להושיע נערי
בני ישראל להדריכס בדרך הישר והאמת / ובית המדרש הנ"ל
אינו לבד לפני גדולים רק גם ילדים רבים יתנהלו שם • ואם
אין בנו עוד כח להדריכס ולהורם כעת כאשר אותה נפסכם כי
הסך שקבלנו עד הנה אינו מספיק לזה / מ"מ גם תקועלת
המעט היוצא מזה ראוי שתאזורו כנצר חלנכם לתמוך אותנו
בכל מה דאפשר ותקצקו גם אחס מאת כל נדיב לב שיחמכו
אותנו • ועוד יש בו כעת תועלת אחר והוא שהילדים
המבדולים שם סור מרע ידיו / מה שהניעול והעלול
ולידו הסיפך •

מֵאִיר פִּידְדָא ·

(שניב)

בקשה מאת כל נדיב לב

זה חיוה שנים אשר כמה נדיבי עם ישרי לבב חומכים אוחנו
להחזיק בנית המדרש אשר הוקם בקהלתנו / ועוד ידס
נעויה לסייע אוחנו כדרכת ה' העונה עליהם וככתם חזן כחם
עתה • אמנם יש אשר נפוגו אחר וקפלו ידיהם מלכת עוד
מה שנדבו לבם מאו / ויש שלא התחילו לשלוח אפילו פעם
אחת / ועליהם נאמר טוב אשר לא חדוך וכו' כי גמלו לנו
רעה גדולה / בהיות שהיינו מחשנין עליהם בהוצאתנו
וכעת כאשר מעל • גם יש מהן שהולכין לעולם • ויש מהן
הולכים ודלים ואין עוד ביכלתם לבצוע אמרתם הטוב / על כן
כל עוד אשר הכנסת בה"מ הנ"ל הוא באופן שאנו מזערכין
לסיועת אנשים מעינים ומחזיקים לומדי תורה לא משו ידיו
מלבקש מאת כל ישר לבב לתמוך ולסעד אוחנו למען שלא
יהרס הדבר הטוב הגדול הזה • ובזכות זה ישמענו ויראו
שמחות בנתיבם / ויצלו בטוב ימיהם / ויוכו לראות הגאולה
הם ונשיהם ונביהם • ר"ח אב תקמ"ט •

הק' מאיר פירא • הק' מאיר יפה •

לו האמננו שדבורנו עולה יפה באוני קהל עדת ישראל התיחדנו
ג"כ עם הקיינים הנ"ל ראשי בית המדרש דק"ק דעסויא
י"ו • לבקש מאת כל נדיב לב לתמוך את ידיהם לבל ילאו
למאז תכליתם הישרה והטובה • כי נעושים אנחנו באלה
המשיגים והמנהיגים שיתאמרו בכל כחם / להעלות בית
התורה הזה מעלה מעלה במדרגת השלימות היחיד אפשרית /
ולתקן קלמוד תורה עם דרך ארץ חבור יפה ונאה / כמאמר
הכמיו ו"ל / כדי שיהיה רוח המקום ורוח הכרית נוחה הימנו /
וימלאו התלמידים היוצאים משם חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם •

הברת שוחרי הטוב והתושיה •

לשמיעה

דיוס קמו
נודון בתי
ועם וחימה
היתה רק
וכפס אל
יושב מנצח
הפשוטים
לרענים ו
חסה עינים
מעללהם
כי נצט כפ
על יקרת
הצדקה הוא

נמעי

נמעי נפ

נמעי נפ

נמעי נפ